

ISH JOYLARIDA INSON SALOMATLIGINI SAQLASH VA XAVFSIZLIKNI OSHIRISH

Muzrabot tuman politexnikumi Mexna
t muxofazasi va texnika
havfsizligi fani o'qituvchisi
Nodirov O'ral Qodirovich
Email. oralnodirov3@gmail.com

ANNOTATSIYA Mazkur ilmiy maqolada ish joylarida inson salomatligini saqlash va xavfsizlikni oshirishga oid dolzarb masalalar tahlil qilinadi. Ish joylaridagi xavfsizlikka doir xalqaro tajribalar va O'zbekiston Respublikasi mehnat muhofazasi qonunlari asosida ishlab chiqilgan xavfsizlikni ta'minlash chora-tadbirlari muhokama qilinadi. Maqolada ish sharoitlarini yaxshilash, shaxsiy himoya vositalarini taqdim etish, xavfsizlik treninglarini joriy etish, xavfsizlikni nazorat qilish va monitoring tizimlarini o'rnatish, psixologik xavfsizlikni ta'minlash va texnologiyalarni qo'llash orqali xavfsizlikni oshirishning samarali yo'llari ko'rib chiqiladi. Xavfsizlikni ta'minlashda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish, shuningdek, psixologik jihatlariga e'tibor qaratishning ahamiyati ta'kidlanadi. Boshqa sohalar kabi mehnat xavfsizligi ham jismoniy salomatlikni saqlashdan tashqari, ishchilarning ruhiy salomatligi va ularning samarali ishlashini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Maqolada o'ziga xos nazariy yondashuvlar va amaliy chora-tadbirlar tahlil qilinadi, bu esa ish joylarida xavfsizlik madaniyatini yaratish va amalga oshirish uchun foydali yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qiladi. Yuqorida qayd etilgan chora-tadbirlar va yondashuvlar orqali ish joylarida xavfsizlikni oshirish, baxtsiz hodisalar va kasalliklarning oldini olishga yordam beradi, bu esa ishchilarning sog'lig'ini saqlash va ishlab chiqarish samaradorligini oshirishga zamin yaratadi.

Kalit so'zlar: Xavfsizlik, mehnat, psixologik, baxtsiz hodisalar, ilmiy, foydali;

Annotation. This scientific article analyzes current issues related to maintaining human health and increasing safety in workplaces. Security measures developed on the basis of international experiences on workplace safety and labor protection laws of the Republic of Uzbekistan will be discussed. The article examines effective ways to increase safety by improving working conditions, providing personal protective equipment, introducing safety training, establishing safety control and monitoring systems, ensuring psychological safety, and using technology. Emphasis is placed on the use of modern technologies and attention to psychological aspects in ensuring security. Occupational safety, like other areas, plays an important role in ensuring the mental health of workers and their effective work, in addition to maintaining physical health. The article analyzes specific theoretical approaches and practical measures, which serve as a useful guide for creating and implementing a safety culture in workplaces. Improving workplace safety through the above-mentioned measures and approaches will help prevent accidents and illnesses, which will create a foundation for improving worker health and productivity.

Key words. Safety, labor, psychological, accidents, scientific, useful;

KIRISH Ish joylarida xavfsizlik va salomatlikni ta'minlash – zamonaviy mehnat munosabatlarining eng muhim va ustuvor vazifalaridan biridir. Har bir ishchining hayoti va salomatligini ta'minlash, nafaqat insoniy qadriyatlarni himoya qilish, balki iqtisodiy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega. Boshqa sohalarda bo'lgani kabi, mehnat xavfsizligi ham ishlab chiqarish jarayonining unumdorligini ta'minlash va ishchilarni turli xavf-xatarlar, jarohatlar va kasalliklardan himoya qilishga qaratilgan.

1-рasm. Ish joylarida xavfsizlik va salomatlikni ta'minlash

Shunday qilib, har yili ish joylaridagi xavfsizlik va salomatlik bilan bog'liq muammolar iqtisodiy nuqtai nazardan ham katta zarar keltiradi. Jahon miqyosida bu boradagi xarajatlar bir yilda trillionlab dollarga yetadi. O'zbekiston Respublikasi uchun ham bu masala dolzarbdir. Mehnat xavfsizligi va salomatligi sohasida amalga oshirilgan bir qator qonun va normativ-huquqiy aktlar, shu jumladan 2019-yilda qabul qilingan "Mehnat xavfsizligi va sog'liqni saqlash" to'g'risidagi qonunlar ishchilarni himoya qilishni maqsad qilgan. Biroq, ish joylarida xavfsizlikni ta'minlash hali ham bir qator qiyinchiliklar va muammolarga duch kelmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, so'nggi yillarda O'zbekistonda mehnatga oid baxtsiz hodisalar va kasalliklar soni sezilarli darajada kamaygan bo'lsa-da, haligacha ayrim sohalarda xavfsizlikni ta'minlash masalalari o'z yechimini kutmoqda. Shu bilan birga, mehnat xavfsizligini oshirish nafaqat jarohatlarning oldini olish, balki ishchilarning psixologik va jismoniy salomatligini yaxshilashga ham qaratilgan. Yangi texnologiyalar, innovatsion metodlar va xavfsizlikka oid o'qitish tizimlarini joriy etish orqali bu boradagi natijalarga erishish mumkin. Misol uchun, zamonaviy texnologiyalarni (masalan, sun'iy intellekt,

2-rasm. Ish joylarida xavfsizlikni ta'minlashning ahamiyati

Ish joylarida xavf-xatarlarni aniqlash va baholash. Xavfsizlikni ta'minlashning muhim bosqichi — bu ish joylaridagi xavf-xatarlarni aniqlash va baholashdir. Har bir ish joyida o'ziga xos xavf-xatarlar mavjud. Masalan, qurilish sohasida ishchilarni balandlikdan yiqilish xavfi, kimyo sanoatida esa zaharli moddalarga duch kelish xavfi mavjud. Xavf-xatarlarni baholashda quyidagi usullar qo'llanilishi mumkin:

Xavf tahlili: Ish joylaridagi xavfli sharoitlarni aniqlash.

Xavf baholash: Aniqlangan xavflarning ishchilarga ta'siri va ularning yuz berish ehtimolini baholash.

Xavfsizlik auditlari: Tashkilotda xavfsizlikni baholash va kerakli o'zgarishlarni kiritish

Xavfsizlikni oshirish uchun zaruriy chora-tadbirlar

Ish joylarida xavfsizlikni oshirish uchun bir nechta tizimli va ko'p bosqichli chora-tadbirlar zarur. Bular mehnat xavfsizligi madaniyatini yaratish, xavflarni minimallashtirish va ishchilarning salomatligini saqlash uchun samarali ishlatilishi kerak. Quyidagi chora-tadbirlar xavfsizlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi:

Mehnat sharoitlarini yaxshilash. Mehnat sharoitlarini yaxshilash, ishchilarning xavfsizligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Ish joylarida xavfsizlikni ta'minlash uchun quyidagilarni amalga oshirish kerak:

Yoritishni yaxshilash: Ish joylarida yaxshi yoritish xavfsizligini oshiradi va ishchilarning ko'zi yorug'lik sharoitida ishlashda qulay bo'ladi. Qattiq yoki yomon yoritilgan joylar ko'z strainini kuchaytirishi va ko'rish qobiliyatini pasaytirishi mumkin, bu esa jarohatlar yoki baxtsiz hodisalarga olib keladi.

Havo almashinuvi va havoning sifati: Ish joylarida toza havo va yaxshi havalandirish tizimi bo'lishi zarur. Bu nafaqat ishchilarning salomatligini saqlash, balki xavfli moddalar, gazlar yoki changlar havoga tarqalishini oldini olishga yordam beradi. Konstruksiyalarda, kimyo sanoatida yoki boshqa ishlab chiqarish sohalarida, bu masala juda muhim.

Mehnat joylarida tozalikka e'tibor berish: Iflos va noto'g'ri tashkil etilgan ish joylari xavf-xatarlarni oshiradi. Yaltiroq yoki nam yuzalar, yomon tartibdagi ish asboblari va chiqindilar ishchilarning yiqilishiga, jarohatlanishiga olib kelishi mumkin. Shuning uchun, ish joylarida doimiy tozalik va tartibni saqlash zarur.

Shaxsiy himoya vositalarini ta'minlash. Ishchilarni himoya qilish uchun shaxsiy himoya vositalarini ta'minlash muhimdir. Bular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Bosh kiyimlari: Bosh jarohatlaridan himoya qilish uchun, masalan, qurilish maydonlarida ishchilar bosh kiyimlaridan foydalanishlari zarur.

Qo‘lqop va maxsus kiyimlar: Ishchilarni jarohatlardan, kimyoviy moddalardan yoki issiqlikdan himoya qilish uchun maxsus kiyim va qo‘lqoplar taqdim etish kerak.

Ko‘zoynaklar va yuzni himoya qilish vositalari: Kimyo sanoatida, elektrotexnika va boshqa sohalarda ishlov berishda ko‘z va yuzni himoya qilish uchun maxsus himoya vositalaridan foydalanish kerak.

3-rasm. Mehnat joylarida tozalikka e'tibor berish

Eshitish himoyasi: Shu bilan birga, shovqinli ish joylarida ishlovchilarni eshitishdan himoya qilish uchun quloq tuklaridan yoki bosh kiyimlardan foydalanish zarur.

Shaxsiy himoya vositalarini taqdim etish, ishchilarga xavf-xatarlar haqida o'rgatish va ularni to'g'ri ishlatishning ahamiyati katta. Bularning samarali ishlatilishi ishchilarni ko'plab potentsial xavflardan himoya qiladi.

Xavfsizlik treninglari va o'quv dasturlari. Xavfsizlikni oshirishda o'quv va treninglar muhim o'rin tutadi. Har bir ishchi xavf-xatarlar haqida bilishi, xavfsizlik qoidalarini tushunishi va ularga amal qilishi kerak. Treninglar orqali quyidagilarni o'rgatish mumkin: Ishchilarga ish joylaridagi potentsial xavf-xatarlarni aniqlashni va ularga qarshi chora-tadbirlar ko'rishni o'rgatish zarur. Masalan, kimyo sanoatida ishlovchilar kimyoviy moddalarning xavflarini bilishlari va to'g'ri xavfsizlik protseduralariga amal qilishlari kerak. Ishchilarga favqulodda vaziyatlarda qanday xatti-harakat qilishni o'rgatish, bu esa jarohatlar va boshqa baxtsiz hodisalar oldini olishga yordam beradi. Bunga olov, portlash yoki yong'in xavfi bo'lgan hollarda qanday reaksiya qilishni o'rgatish kiradi. Har bir ishchining xavfsizlik qoidalariga rioya qilishi va ularni o'zining doimiy nazorati ostida saqlashi zarur. Bu treninglar yordamida ishchilar xavfsizlikni kundalik ish amaliyotlarida qanday amalga oshirishni o'rganishlari mumkin.

Psixologik xavfsizlikni ta'minlash. Ish joylarida psixologik xavfsizlik ham muhim ahamiyatga ega. Stress, ortiqcha yuk va psixologik bosim ishchilarni salomatligi va xavfsizligini tahdid qilishi mumkin. Ishchilarga psixologik yordam ko'rsatish, ochiq muloqot va ish joyida ijobiy muhit yaratish xavfsizlikni oshirishga yordam beradi. Xavfsizlikni ta'minlashda muhim omil – bu doimiy nazorat va monitoring. Xavfsizlik tizimlarining samarali ishlashini ta'minlash uchun tegishli monitoring va nazorat mexanizmlari yaratish zarur. Bu, xavfsizlik bo'yicha tekshiruvlar, hisobotlar va amaliyotlarni o'z ichiga oladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR Xulosa o'rnida shuni aytish mumkinki Ish joylarida inson salomatligini saqlash va xavfsizlikni oshirish uchun tashkilotlar barcha

mavjud imkoniyatlarni ishga solishi kerak. Bu faqat qonunchilikka amal qilish bilan cheklanmasdan, xavfsizlikni oshirishga qaratilgan treninglar, texnologiyalar, shaxsiy himoya vositalarini taqdim etish, va psixologik xavfsizlikni ta'minlashni o'z ichiga oladi. Xavfsizlikni ta'minlash nafaqat ishchilarning salomatligi va hayoti uchun, balki tashkilotning muvaffaqiyati uchun ham muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. X.Sanaqulov, M.Haydarov "Boshlang'ich sinflarda qog'ozdan amaliy ishlar" 1996 yil.
2. O'.M.Asqarova, S.U.Usmanova, R.R.Zamileva, M.X.Tashibekova, D.A.Abdusamiyev "Pedagogika nazariyasi va tarixi" I qism Namangan 2022-yil
3. O'.M.Asqarova, S.U.Usmanova, R.R.Zamileva, M.X.Tashibekova, D.A.Abdusamiyev "Pedagogika nazariyasi va tarixi" II qism Namangan 2022-yil
4. <http://www.edu.uz>
5. Azimaxon Kamolova osh avlodni tarbiyalashda xalq pedagogikasini manbalarining o'rganishning o'rganishning ilmiy-nazariy asoslari. "Science and Education" Scientific Journal / Impact Factor 3.567 (SJIF) December 2022 / Volume 3 Issue 12. 590-592 betlar
7. Faxriddin B., No'monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
8. Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O 'ZO 'ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA'SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – Т. 47. – №. 4. – С. 81-87.
9. Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 787-791.

10. Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – Т. 4. – №. 8. – С. 45-50
11. Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдукахоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//<https://www.iupr.ru/6-121-2024>
12. Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O‘RGANISH.
13. Jo‘Rayev, Muzaffarjon Mansurjonovich. "KIBER PEDAGOGIKA–XXI ASRDA RAQAMLI TA’LIM MUHITI PEDAGOGIKASI." Academic research in educational sciences 4.KSPI Conference 1 (2023): 103-110.
14. Mansurjonovich, Juraev Muzaffarjon, and Muzaffar Mansurovich Botirov. "Characteristics Of Teaching Programming Based On Different Principles." Eurasian Journal of Engineering and Technology 17 (2023): 85-90.
15. Mansurjonovich, J. M. "Methodological foundations for improving the content of training future ict teachers in the conditions of digital transformation of education." Актуальные вопросы современной науки и образования 9 (2022).
16. Juraev, Muzaffarjon Mansurjonovich. "Pedagogical conditions for the development of vocational education through interdisciplinary integration into the vocational education system." НАУКА, ОБРАЗОВАНИЕ, ОБЩЕСТВО: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ДОСТИЖЕНИЯ И ИННОВАЦИИ. 2021